

Dit is een verslag van de startbijeenkomst en digitale kennismaking met de nieuwe (tijdelijke) KVAN-sectie Bedrijfsmatig Archiveren.

Programma

Het programma van deze middag bestaat uit de volgende onderdelen:

- voorstelronde
- missie van de sectie
- stand van zaken en activiteiten komende tijd
- sectiebijdrage Archiefdagen 2021
- discussie en vragenronde
- afsluiting.

Tijdens de bijeenkomst was er voor de ca. 15 deelnemers gelegenheid om vragen en reacties te geven via een parallel chatkanaal, gemodereerd door Antony Fokker.

Voorstelronde

De bestuursleden van de sectie stellen zich kort voor:

Johan M. den Heijer

- informatiespecialist (configuration & document controller) bij URENCO Nederland BV
- voorzitter sectie Bedrijfsmatig Archiveren (KVAN)

Frank Hendriks

- informatiespecialist en desk researcher
- secretaris sectie Bedrijfsmatig Archiveren (KVAN)

Antony Fokker

- senior adviseur DOCFactory
- bestuurslid sectie Bedrijfsmatig Archiveren (KVAN)

Koen Wildenbeest

- informatiespecialist bij Karmac M&R
- bestuurslid sectie Bedrijfsmatig Archiveren (KVAN)

Korte introductie van de sectie Bedrijfsmatig Archiveren

De (tijdelijke) sectie maakt sinds 2019 deel uit van de KVAN en is voortgekomen uit het Netwerk Voor Bedrijfsmatig Archiveren. Deze vereniging is opgericht 1953 als Nederlandse Vereniging van Bedrijfsarchivarissen. Op zijn beurt was deze vereniging weer een voortzetting van de Nederlandse Documentalisten Kring uit 1947.

Op dit moment telt de sectie ca. 50 persoonlijke leden, werkzaam bij de overheid én in het bedrijfsleven, als leidinggevende, medewerker of zelfstandige. Binnen de sectie is daardoor veel kennis en ervaring aanwezig over het professioneel beheer van door de organisatie zelf gegenereerde ("bedrijfseigen") informatie, los van de omvang van de organisatie. Zowel zelfstandig professionals tot multinationals kunnen hun voordeel doen met de expertise die binnen de sectie aanwezig is.

Korte geschiedenis van bedrijfsarchieven / bedrijfsmatig archiveren¹

Vanzelfsprekend hebben bedrijven altijd archieven gehad. Te denken valt aan de kleitabletten met voorraadlijsten van de Soemerische tempels tot de grootboeken van het bankiershuis Fugger of onze eigen Wisselbank. Het verzamelen, vastleggen en (her)gebruiken van informatie is (minstens) zo oud als het schrift en is altijd de kern geweest van de bedrijfsadministratie. Een goed koopman moet immers zijn rechten en verplichtingen kennen.

Toch is het op professionele wijze vastleggen daarvan en de wetenschap daaromheen ten opzichte van de overheidsadministratie een relatief nieuw vakgebied. Oneerbiedig gezegd, kan gesteld worden dat men tot en met de Tweede Wereldoorlog "maar wat deed". Het welbekende vastleggen van een overeenkomst op een servetje, een pak bonnetjes in een oude schoendoos, bouwtekeningen verfrommeld onder papiervijandige omstandigheden ergens op zolder of net zo erg, in de kelder. Echter, het voordeel van deze wijze van omgaan met informatie vanuit het perspectief van de geschiedschrijving is terug te vinden in het citaat van de Britse historicus A.J.P. Taylor: *History gets thicker as it approaches recent times: more people, more events, and more books written about them. More evidence is preserved, often, one is tempted to say, too much. Decay and destruction have hardly begun their beneficent work.*"

Vanuit het economisch perspectief werd in de loop van de tijd de noodzaak om bedrijfseigen informatie duurzaam te bewaren en te ontsluiten echter steeds prangender. Dit maakte dat deze activiteit in toenemende mate als een afzonderlijk vak werd gezien, los van het traditionele "documenteren", compleet met bijbehorende begrippen als normalisatie, classificatie en schematisering. Aanvankelijk had "het bewaren van de administratie" slechts een juridisch doel, namelijk het afleggen van verantwoording, het kunnen staven van claims en het reconstrueren van hoe een besluit tot stand gekomen was. Al voor de Tweede Wereldoorlog begonnen vooral grote bedrijven het belang in te zien van goede PR en communicatie. Naamsbekendheid en een positief *public image* werd in de commerciële wereld een strategisch doel op zich. Met de opkomst van de marketing ontdekte men het belang van een goed bedrijfsarchief om antwoord te kunnen geven op de vraag "waar staan we eigenlijk voor?" Het verzamelde papier was slechts de documentaire neerslag van (het handelen van) een organisatie, waarbij gaandeweg ook het belang werd ingezien van meer bewaren dan alleen de boekhouding. Maar hoe dan? Wat dient er bewaard te worden en waarom? Voor hoelang? Aangezien de wetgeving alleen eiste dat er gegevens vooral van fiscaal belang werden bewaard, maar duidelijkheid over het hóe dat moest gebeuren ontbrak, bleef het voor de eerste bedrijfsarchivarissen pionieren. Een bijkomende kwestie was ook

¹ Voor dit gedeelte is gebruik gemaakt van het artikel door H. Strijkers: 'Hans Dreeze, bedrijfsarchivaris van de eeuw?' in: *Archievenblad*, maart 2000, p. 46-47.

dat in grofweg de Jaren 50 en 60 de scheiding tussen documentatie en archief niet altijd duidelijk getrokken werd.

De indrukwekkende invloed op de wijze van bedrijfsvoering uit de Verenigde Staten op het bedrijfsleven na de Tweede Wereldoorlog en de groter wordende complexiteit van regelgeving (bijv. patenten) droeg bij aan het belang van goede *corporate governance* en daarmee van een deugdelijk, professioneel opgezet en beheerd bedrijfsarchief. De noodzaak tot sneller produceren en innoveren leidde tot het besef dat in de opgeslagen documenten de kennis besloten lag die van strategisch belang kon zijn om de toenemende concurrentie vóór te zijn. Maar hoe haal je die kennis naar boven als de bron ervan niet goed is vastgelegd en bedrijfszeker wordt beheerd?

Tegenwoordig zien we vooral uitdagingen rond de toenemende juridisering (al het oude maar nu aangevuld met privacyrechten, zoals de toepassing van de AVG, databank-, auteurs- en naburige rechten), records & Information management (opslag, ontsluiting, beveiliging), de snelle en ingrijpende veranderingen in de techniek (ICT) en de toenemende fragmenterende eisen van adequate interne en externe marketing. Meer dan ooit is "de bedrijfsarchivaris" een informatiemanager die op al deze vragen en uitdagingen liefst met één druk op de knop een passend antwoord moet hebben.

Voor de toekomst ziet de wereld van het bedrijfsarchief er zonnig en veelbelovend uit, waarbij gezegd moet worden dat die wereld inmiddels veel breder en dynamischer is dan de stoffige associaties die het woord "archief" wellicht oproept. Naast de eerder genoemde functies zal de toenemende digitalisering (beheer, opslag *digital born* informatie) met speciale (indirecte) eisen vanuit de overheid en regelgeving te maken krijgen. Het vermogen tot verantwoording en reconstructie, *good governance* bepalen mede het succes van een onderneming. Imagoschade is dodelijker dan ooit. Consumenten vragen om een persoonlijke benadering, in de politiek kan een lang ondergesneeuwde zaak ineens tot een rel van formaat leiden². Het informatiesysteem zal er à la minute in moeten kunnen voorzien om beleidsmakers van de juiste antwoorden te voorzien. Databases moeten op gecontroleerde wijze met 'schone' data gevoed kunnen worden. Het zorgen voor de beschikbaarheid van die hoogwaardige datasets is het werk van de records manager.

Toenemende toepassing van Artificial Intelligence (AI) maakt dat het juiste gebruik van deugdelijke datasets onontkoombaar is. Niet alle data is geschikt en niet alle geschikte data mag zomaar worden gebruikt. De uitkomsten van AI-algoritmes moeten kritisch worden beoordeeld, hetgeen kan leiden tot het bijstellen van het algoritme zelf dat de uitkomst genereerde³. Hieruit zal duidelijk worden dat de sectie het op niveau houden van deskundigheid bij de beroepsbeoefenaren en een kritische instelling als één van de belangrijkste doelstellingen ziet⁴.

² Kiest u maar welke: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Bonnetjesaffaire>.

³ R. Adams, S. Weale and C. Barr: 'A-level results: almost 40% of teacher assessments in England downgraded' in: *The Guardian*, 13 augustus 2020.

⁴ Zie ook conclusies van het artikel door D. Kolkman: 'The usefulness of algorithmic models in policy making', in: *Government Information Quarterly*, vol. 37, issue 3 (July 2020).

Missie

De sectie heeft voor de volgende missie gekozen en ziet deze voor zichzelf in de toekomst binnen de nieuwe organisatie als leidraad.

- Bevordering van bedrijfseconomisch verantwoord beheer van record management en datasystemen (archieven) van industriële, financiële en overheidsbedrijven en van personen die bij het in stand houden van deze systemen betrokken zijn
- Bevordering van het behoud van essentieel bedrijfseigen informatie die van belang is voor het begrijpen van de economische en sociale geschiedenis van Nederland
- Voorkoming van ongeoorloofde vernietiging of verspreiding van essentieel industrieel, financieel of publiek (data)erfgoed
- Bevordering van de ontwikkeling en het gecontroleerd gebruik van deze data
- Bevordering van de ontwikkeling en de verspreiding van middelen die het onderzoek in deze datacollecties mogelijk maken voor zowel private als publieke belangen, alsmede studies daarin voor het vastleggen van de geschiedenis van organisaties
- Deze missie heeft betrekking op zowel fysiek als digitaal materiaal in de ruimste zin des woords.

Stand van zaken en activiteiten komende tijd

Regelmatig zal de sectie een bijdrage leveren aan de KVAN Nieuwsbrief en de website.

Binnen de (technische en budgettaire) mogelijkheden van dit moment staat de sectie voor het belang van netwerken en interne / externe kennisdeling.

Het sectiebestuur zal het nemen van initiatief van leden binnen de doelstelling aanmoedigen en deze waar mogelijk begeleiden.

Vanuit het verleden is het sectiebestuur pro-actief bezig met het meedenken over het fusietraject, waarbij de uitkomst (een levensvatbare nieuwe vereniging) net zo belangrijk is als het proces daar naar toe.

De sectie ondersteunt van harte het certificeringsinitiatief, mede vanuit de betrokkenheid van een aantal bestuursleden bij de voormalige Stichting KEI⁵. Van de oud-rechthebbenden heeft het sectiebestuur toestemming om gebruik te maken van de immateriële erfenis van KEI, zoals uitgewerkte beoordelingscriteria en een concept-certificatiesysteem.

Eén van de concrete projecten waar het sectiebestuur momenteel aan werkt, is de ontwikkeling van een workshop tijdens de Archiefdagen 2021 rond het thema FAIR.

Sectiebijdrage Archiefdagen 2021

Workshop Archiefdagen 2021: plan

De sectie heeft het plan om een workshop met 5 "tafels" voor verdieping en discussie te organiseren rond het thema FAIR. "Fair" in de betekenis van "eerlijk" als overkoepelend begrip met daarmee aandacht voor de ethiek van het vak. De meer praktische aspecten van het vak (**F**indable, **A**ccessible, **I**nteroperable én **R**eusable) in een bedrijfsmatige omgeving komen aan de andere tafels aan bod.

⁵ KEI = Kwaliteit En Imago. 'Persoonscertificering van informatieprofessionals komt dichterbij', in: *IP*, jg. 2016, nr. 3, p. 8-10 (<https://informatieprofessional.nl/2016/04/persoonscertificering-informatieprofessionals-komt-dichterbij/>).

Workshop Archiefdagen 2021: stand

Tijdens een gesprek op 8 juni 2020 heeft de sectie akkoord gekregen op het voorstel. Intussen zijn de eerste afspraken met sprekers / inleiders gemaakt. Het bestuur gaat de komende maanden werken aan de verdere uitrol en thematische verdieping.

Workshop Archiefdagen 2021: nog te doen

Naast het zoeken van inhoudelijke verdieping wil het bestuur de belangstelling bij de leden vergroten door regelmatige bijdragen te leveren aan de nieuwsbrief én werken aan een hoogwaardige samenstelling van het team dat de workshop gaat leiden.

Discussie en vragenronde

Tijdens en voorafgaand aan de discussie en vragenronde kwamen de volgende reacties binnen.

[JB] Op de vraag of er vanuit de sectie of het KVAN als geheel contacten met het Conseil international des Archives (= International Council on Archives, ICA) is, komt het bestuur na afloop van deze bijeenkomst afzonderlijk bij de vraagsteller terug.

[GJvB] N.a.v. de slide over het bedrijfsarchief in de toekomst moet gezegd zijn, dat de voornaamste uitdaging rond de toepassing van AI (de sturing van) het menselijk gedrag is. Voor de repliceerbaarheid van onderzoek is het van essentieel belang dat de professional die "aan de knoppen" van het kennisstelsel zit voldoende kennis én vrijheid van handelen heeft om de uitkomst van het proces in goede banen te leiden. Voor het welslagen van EIM⁶-projecten is uiteindelijk het menselijk gedrag in organisaties van doorslaggevend belang. Het ligt nu eenmaal in de menselijke aard om kennis bij zichzelf te houden, terwijl dat onmiskenbaar niet in het belang van de organisatie als geheel is.

[BvT] De komende maand [oktober] zal de organisatie van de Archiefdagen bekijken of een fysieke bijeenkomst "met honderden mensen in een zaal" in juni 2021 kans van slagen heeft. Als alternatief behoort een Plan B met twee digitale sessies per maand rond het thema FAIR (m.u.v. de zomermaanden) tot de mogelijkheden. In dit verband is het ook goed om deel te nemen aan de ALV van KVAN/BRAIN van 7 december a.s.

[JB] Vraagsteller, werkzaam bij een toeleveringsbedrijf voor de farmaceutische industrie, stelt dat voorheen Archief & ICT een uitdaging was en vraagt zich af in hoeverre dat ook gaat gelden voor Archief & Big Data / Open Data. Hij spreekt de vrees uit dat "het archief" vervangen zal gaan worden door "big data". Een reactie is dat uit ervaringen in het verleden blijkt dat er eerder sprake is van aanvulling / uitbreiding van het voorafgaande dan van vervanging daarvan. De noodzaak om de wijze van handelen rond verzamelen, opslaan en beschikbaarstelling van (verrijkte) data te verantwoorden zal alleen maar toenemen. In beginsel is daarin geen verschil tussen de papieren wereld van "vroeger" ten opzichte van de data driven wereld van vandaag of morgen. Uiteindelijk is het voor bedrijfsarchivarissen altijd zo geweest dat de informatie die opgeslagen is in de documenten belangrijker is dan de documenten (als fysieke drager) zelf.

[GJvB] De vraag of de sectie Bedrijfsmatig Archiveren van tijdelijke of definitieve aard is, is sterk afhankelijk van de uitkomsten van het fusieproces en de ALV van december 2020. Binnen KVAN-verband is het een tijdelijke

⁶ EIM = Enterprise Information Management.

sectie en afgaande op het advies van de commissie Fusie staat de vraag nog open hoe bedrijfsmatig archiveren ingebed zal worden in de nieuwe organisatie.

[GJvB] In een reactie op de eerdere discussie komt naar voren dat voor toegankelijkheid en beheer het zowel in de context van Archief & ICT als Archief & Big Data het van belang is of wij erin slagen identieke regels te stellen voor zowel het traditionele archief als de zeer omvangrijke verzamelingen van ongestructureerde digitale data.

[KF] De oud-voorzitter van het NVBA merkt op dat hij de sectie Bedrijfsmatig Archiveren ziet als een gelukkige doorstart van de vereniging NVBA.

Afsluiting

Met de constatering dat er nog meer dan voldoende is om (inhoudelijk) over door te praten, sluit de de voorzitter rond 16.55 uur deze bijeenkomst af.

Voorzitter: Johan den Heijer

Secretaris: Frank Hendriks, **E** info@kvanbrain.nl.

Voor vragen over de sectie of
bedrijfsmatig archiveren in het
algemeen kunt u contact opnemen
met info@kvanbrain.nl.

**We Keep Moving Forward
to the Next Level**

Dit verslag is door de KVAN-sectie Bedrijfsmatig Archiveren vrijgegeven onder een Creative Commons BY-NC-SA 4.0 licentie
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode>